

บทที่ 5

สรุปผล อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การวิจัยปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมเพื่อพัฒนาภาวะผู้นำครูในการจัดการเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง : กรณีโรงเรียนบ้านหนองแวง ในครั้งนี้มีกระบวนการวิจัยและผลการวิจัยสรุปได้ดังนี้

ความมุ่งหมายของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้มีจุดมุ่งหมายเพื่อพัฒนาภาวะผู้นำครูในการจัดการเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง : กรณีโรงเรียนบ้านหนองแวง โดยใช้การวิจัยปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม ผู้วิจัยได้กำหนดความมุ่งหมายของการวิจัยไว้ดังนี้

1. เพื่อศึกษาสภาพและความต้องการพัฒนาของครูในการพัฒนาภาวะผู้นำครูในการจัดการเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง : กรณีโรงเรียนบ้านหนองแวง
2. เพื่อศึกษาและร่วมกันกำหนดแนวทางในการพัฒนาภาวะผู้นำครูในการจัดการเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง : กรณีโรงเรียนบ้านหนองแวง
3. เพื่อศึกษาผลการพัฒนาภาวะผู้นำครูในการจัดการเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง : กรณีโรงเรียนบ้านหนองแวง

วิธีการดำเนินการวิจัย

การวิจัยปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมเพื่อพัฒนาภาวะผู้นำครูในการจัดการเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง : กรณีโรงเรียนบ้านหนองแวง มีการดำเนินการ 3 ระยะ ดังนี้

ระยะที่ 1 การศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เป็นการรวบรวมข้อมูลองค์ความรู้จากการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเพื่อกำหนดกรอบแนวคิดและขั้นตอนในการวิจัย

ระยะที่ 2 การพัฒนาภาวะผู้นำครูในการจัดการเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง เป็นผลการดำเนินการพัฒนาตามองค์ประกอบและตัวบ่งชี้ที่แสดงถึงภาวะผู้นำในการจัดการเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง โดยดำเนินการตามขั้นตอนการวิจัยปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม 2 วงรอบ

ระยะที่ 3 สรุปผลการพัฒนาภาวะผู้นำครูในการจัดการเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง เป็นการประเมินและสรุปผลการพัฒนาภาวะผู้นำครูในการจัดการเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง : กรณีโรงเรียนบ้านหนองแวง ตามขั้นตอนการวิจัยปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม

สรุปผลการวิจัย

ผลการพัฒนาภาวะผู้นำครูในการจัดการเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง : กรณีโรงเรียนบ้านหนองแวง สรุปได้ดังนี้

1. สภาพและความต้องการพัฒนาภาวะผู้นำครูในการจัดการเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ในการพัฒนาภาวะผู้นำครูในการจัดการเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง : กรณีโรงเรียนบ้านหนองแวง พบว่า มี 2 องค์ประกอบคือ 1) องค์ประกอบหลักที่ 1 การพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาพอเพียง ประกอบด้วย การจัดทำแผนการเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง การออกแบบการเรียนรู้ การกำหนดหน่วยการเรียนรู้ การวิเคราะห์จุดหมาย สมรรถนะสำคัญของผู้เรียน คุณลักษณะอันพึงประสงค์ มาตรฐานการเรียนรู้และตัวชี้วัดและกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน การวิเคราะห์เป้าหมายของการจัดการศึกษาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงและการจัดทำเนื้อหาสาระวิชา องค์ประกอบหลักที่ 2 การจัดการเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ประกอบด้วย การพัฒนาคุณธรรม จริยธรรมและคุณลักษณะอันพึงประสงค์ การจัดการเรียนรู้ที่เน้นทักษะกระบวนการคิด การจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการ การใช้สื่อ เทคโนโลยีและการจัดแหล่งเรียนรู้และการวัดและประเมินผลการเรียนรู้

2. แนวทางในการพัฒนาภาวะผู้นำครูในการจัดการเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง : กรณีโรงเรียนบ้านหนองแวง พบว่า มีแนวทางในการพัฒนาโดยใช้การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (PAR) ดังนี้

2.1 การประชุมเชิงปฏิบัติการ ได้จัดให้มีการประชุมบุคลากรทั้งหมดเพื่อชี้แจงภารกิจที่ต้องดำเนินการ ร่วมกันวิเคราะห์ภารกิจของบุคลากรตามหน้าที่ที่ระบุไว้ใน

คำสั่งของโรงเรียนและจัดบุคลากรให้รับผิดชอบการดำเนินงานตามภารกิจ กำหนดหน้าที่ ความรับผิดชอบงานในหน้าที่ให้กับบุคลากรที่เกี่ยวข้องโดยตรง แต่งตั้งคณะทำงาน ดำเนินการพัฒนาระบบผู้นำครูในการจัดการเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง จัดประชุมกลุ่มย่อยเพื่อกำหนดกิจกรรมและวางแผนการดำเนินงาน กำหนดปฏิทินการดำเนินงานและลงมือปฏิบัติจริง จัดระบบการสื่อสารภายในหน่วยงานให้คณะทำงานฝ่าย ต่างๆ สามารถประสานงานข้อมูลสารสนเทศของโรงเรียนระหว่างกันโดยตรง สะดวก รวดเร็วและเกิดประสิทธิผลสูงสุด

2.2 การฝึกอบรมเพื่อพัฒนาระบบผู้นำครูในด้านการจัดการเรียนรู้ตาม หลักปรัชญา ได้ดำเนินการอบรมด้านการพัฒนาหลักสูตรและการจัดการเรียนรู้ตามหลัก ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง มีการพัฒนาหลักสูตรและจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้ ใช้เวลาในการอบรม 2 วันและนิเทศ ติดตามผลการพัฒนาครูและบุคลากร ในด้านการ จัดการเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง หลังสิ้นสุดการฝึกอบรมและฝึก ปฏิบัติจริงในโรงเรียน

2.3 ศึกษาดูงานโรงเรียนที่ประสบผลสำเร็จในการจัดการเรียนรู้ตามหลัก ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ซึ่งเป็นโรงเรียนต้นแบบศูนย์การเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของ เศรษฐกิจพอเพียงด้านการจัดการเรียนรู้ ในด้านการพัฒนาหลักสูตรและการจัดการเรียนรู้ ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ถอดบทเรียนและแลกเปลี่ยนเรียนรู้ และสรุปองค์ ความรู้ที่ได้จากการศึกษาดูงานร่วมกันและนำมาประยุกต์ใช้ในการพัฒนาระบบผู้นำครูใน การจัดการเรียนรู้ตามหลักปรัชญาพอเพียงของโรงเรียนต่อไป

2.4 การถอดบทเรียน เป็นการสรุปองค์ความรู้ที่ได้จากการฝึกอบรม การศึกษาดูงานและการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกันของคณะครูมาเป็นแนวทางในการพัฒนา กระบวนการจัดการเรียนรู้ ให้สอดคล้องตามหลักสูตรและแผนการจัดการเรียนรู้ที่ สอดคล้องต่อความต้องการของผู้เรียน และสามารถพัฒนาผู้เรียนได้อย่างเต็มตามศักยภาพ

2.5 การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ เป็นกระบวนการนำองค์ความรู้ที่เกิดจากการ ฝึกอบรม การศึกษาดูงาน ร่วมแลกเปลี่ยนเรียนรู้จากวิธีการปฏิบัติที่ดีที่สุด โดยกำหนดเป็น แนวทางในการพัฒนาระบบผู้นำในการจัดการเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจ พอเพียง เพื่อนำไปสู่การปฏิบัติในการจัดการเรียนรู้ในชั้นเรียนต่อไป

2.6 การฝึกปฏิบัติจริง เป็นกิจกรรมการพัฒนาระบบผู้นำในการ จัดการเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง : กรณีโรงเรียนบ้านหนองแวง นำ

องค์ความรู้ที่ได้จากการฝึกอบรมและการศึกษาดูงานมาสู่การปฏิบัติในโรงเรียนตาม องค์ประกอบดังนี้ องค์ประกอบหลักที่ 1 การพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาพอเพียง ดังนี้ การจัดทำแผนการเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง การออกแบบการเรียนรู้ การกำหนดหน่วยการเรียนรู้ การวิเคราะห์จุดหมาย สมรรถนะสำคัญของผู้เรียน คุณลักษณะอันพึงประสงค์ มาตรฐานการเรียนรู้และตัวชี้วัดและกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน การวิเคราะห์เป้าหมายของการจัดการศึกษาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงและการจัดทำเนื้อหาสาระวิชา และองค์ประกอบหลักที่ 2 การจัดการเรียนตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ดังนี้ การพัฒนาคุณธรรม จริยธรรมและคุณลักษณะอันพึงประสงค์ การจัดการเรียนรู้ที่เน้นทักษะกระบวนการคิด การจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการ การใช้สื่อ เทคโนโลยีและการจัดแหล่งเรียนรู้และการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ เพื่อนำไปใช้ในการ จัดกระบวนการเรียนรู้ของครูต่อไป

วิธีการพัฒนาภาวะผู้นำครูในการจัดการเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของ เศรษฐกิจพอเพียง : กรณีโรงเรียนบ้านหนองแวง ประกอบด้วย การฝึกปฏิบัติจริง การถอด บทเรียนจากการเรียนรู้เป็นกลุ่ม การฝึกอบรม การประชุมเชิงปฏิบัติการ การแลกเปลี่ยน เรียนรู้และการศึกษาดูงาน หลังเสร็จสิ้นการดำเนินงาน ได้ดำเนินการนิเทศกำกับติดตาม ผลการดำเนินงาน โดยใช้กระบวนการนิเทศภายใน และประเมินผลสำเร็จของการ ปฏิบัติงานและภาวะผู้นำครูในการจัดการเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง โดยใช้แบบประเมินผลการพัฒนาภาวะผู้นำครูในการจัดการเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของ เศรษฐกิจพอเพียงหลังสิ้นสุดการพัฒนา 1 สัปดาห์ เพื่อสรุปผลภาวะผู้นำครูในการจัดการ เรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

3. ผลการพัฒนาภาวะผู้นำครูในการจัดการเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของ เศรษฐกิจพอเพียง : กรณีโรงเรียนบ้านหนองแวง ดำเนินการพัฒนา โดยใช้การวิจัยเชิง ปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (PAR) 2 วงรอบ พบว่า

3.1 ผลการพัฒนาภาวะผู้นำครูในการจัดการเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของ เศรษฐกิจพอเพียง องค์ประกอบหลักที่ 1 ด้านการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาพอเพียง พบว่า มีผลการปฏิบัติอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.72$) และมีผลสำเร็จอยู่ในระดับสูงสุด โรงเรียนมีหลักสูตรสถานศึกษาพอเพียงที่บูรณาการหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง และสอดคล้องกับหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานและหลักสูตรสถานศึกษา มีการ จัดทำเอกสารประกอบหลักสูตร การจัดทำคู่มือครู การจัดทำแผนการใช้หลักสูตร โดย

วิเคราะห์เป้าหมายของการศึกษาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง การจัดทำหน่วยการเรียนรู้และการจัดทำเนื้อหาสาระของวิชา และจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้ที่บูรณาการหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ซึ่งเกิดจากการร่วมกันครู นักเรียน ผู้ปกครองและชุมชน และครูมีนำหลักสูตรที่พัฒนาขึ้นไปใช้เป็นแนวทางในการวางแผนการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาคุณภาพกระบวนการจัดการเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของโรงเรียนต่อไป

3.2 การพัฒนาภาวะผู้นำครูในการจัดการเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง องค์ประกอบหลักที่ 2 ด้านการจัดการเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงระดับการปฏิบัติโดยรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.49$) ผลสำเร็จอยู่ในระดับสูง โดยเรียงตามลำดับความจำเป็นในการพัฒนาจากข้อที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด ดังนี้ 1) การจัดการเรียนรู้ที่เน้นทักษะกระบวนการคิดมีระดับการปฏิบัติเฉลี่ยน้อยที่สุด ($\bar{X} = 4.04$) 2) การจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการมีระดับการปฏิบัติเฉลี่ย ($\bar{X} = 4.44$) 3) การใช้สื่อเทคโนโลยีและการจัดแหล่งเรียนรู้ มีระดับการปฏิบัติเฉลี่ย ($\bar{X} = 4.57$) 4) การพัฒนาคุณธรรม จริยธรรมและคุณลักษณะอันพึงประสงค์ มีระดับการปฏิบัติเฉลี่ย ($\bar{X} = 4.70$) และการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ มีระดับการปฏิบัติเฉลี่ย ($\bar{X} = 4.71$) ตามลำดับ จากผลการพัฒนาภาวะผู้นำครูในการจัดการเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง : กรณีโรงเรียนบ้านหนองแวง ในวงรอบที่ 1 ผู้วิจัยและกลุ่มผู้ร่วมวิจัยได้จัดประชุมและร่วมกันพิจารณาวิเคราะห์ผลการพัฒนาที่ดำเนินการไปแล้ว มติในที่ประชุมเห็นว่าองค์ประกอบที่จำเป็นจะต้องนำไปพัฒนาต่อยอดคือ องค์ประกอบหลักที่ 2 ด้านการจัดการเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง โดยนำผลที่ได้จากการดำเนินงานในวงรอบที่ 2 ผลการดำเนินงานการพัฒนาภาวะผู้นำครูในการจัดการเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง : กรณีโรงเรียนบ้านหนองแวง พบว่า ครูมีภาวะผู้นำในการจัดการเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงตามองค์ประกอบหลักที่ 2 ด้านการจัดการเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง โดยรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.75$) บรรลุผลสำเร็จในระดับสูง จึงสรุปได้ว่า ภาวะผู้นำครูในการจัดการเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ประกอบด้วย 1. ครูมีภาวะผู้นำในด้านการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษาพอเพียง โดยมีการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษาพอเพียงสอดคล้องกับหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานและหลักสูตรสถานศึกษาที่บูรณาการครอบคลุมทุกกลุ่มสาระการเรียนรู้และกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน มี

หลักสูตรสถานศึกษาพอเพียงที่สอดคล้องและสนองตอบต่อความต้องการของผู้เรียนและท้องถิ่นและให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วมในการจัดทำหลักสูตรของบุคลากรผู้ปกครองและชุมชน ครูนำหลักสูตรไปใช้เป็นคู่มือในการวางแผนการจัดการเรียนรู้และมีแผนการจัดการเรียนรู้ที่บูรณาการหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง 2) ครูมีภาวะผู้นำในการจัดการเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงและสามารถบูรณาการสู่การจัดการเรียนรู้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยมีการออกแบบการจัดการเรียนรู้และสาระการเรียนรู้ที่สอดคล้องตามหลักสูตร จัดทำแผนการจัดการจัดกิจกรรมการเรียนรู้และมีความสามารถในการจัดกระบวนการเรียนรู้ได้สอดคล้องตามองค์ประกอบของภาวะผู้นำครูในการจัดการเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ประกอบด้วย การพัฒนาคุณธรรม จริยธรรมและคุณลักษณะอันพึงประสงค์ การจัดการเรียนรู้ที่เน้นทักษะกระบวนการคิด การจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการ การใช้สื่อ เทคโนโลยีและการจัดแหล่งเรียนรู้และการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ ตลอดจนการนำองค์ความรู้ ที่ได้ไปพัฒนางาน พัฒนาตน มีสมรรถนะในการปฏิบัติงานด้านการเรียนรู้ตามมาตรฐานการเรียนรู้เพื่อก้าวสู่การเป็นครูมืออาชีพ สามารถเป็นแบบอย่างที่ดีในการปฏิบัติตนแก่นักเรียน เพื่อร่วมงานและเพื่อส่วนรวมและสาธารณประโยชน์ ดำเนินชีวิตอย่างมีฐานรากทางวัฒนธรรมน้อมนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสู่การดำรงชีวิตประจำวันและพร้อมรับการเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมจากกระแสโลกาภิวัตน์

อภิปรายผล

จากผลการวิจัยเรื่องการพัฒนาภาวะผู้นำครูในการจัดการเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง : กรณีโรงเรียนบ้านหนองแวง มีประเด็นที่ควรนำมาอภิปราย ดังนี้

1. สภาพและความต้องการพัฒนาภาวะผู้นำครูในการจัดการเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ในการพัฒนาภาวะผู้นำครูในการจัดการเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง : กรณีโรงเรียนบ้านหนองแวง พบว่า มี 2 องค์ประกอบ ดังนี้

1.1 องค์ประกอบหลักที่ 1 การพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาพอเพียง เป็นการพัฒนาและจัดทำหลักสูตรสถานศึกษาที่บูรณาการหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

สอดคล้องตามมาตรฐานและตัวชี้วัดตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 และฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2553 และหลักสูตรสถานศึกษาที่สอดคล้องกับ เจตนารมณ์ของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 เป็นไปตามหลักการและยุทธศาสตร์การพัฒนาศึกษาตาม แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560-2574 ที่กำหนดให้มียุทธศาสตร์ในการพัฒนาหลักสูตร การเรียนการสอน กระบวนการเรียนรู้ การวัดและประเมินผล หลักสูตร กระบวนการ จัดการเรียนการสอนต้องมีความยืดหยุ่นหลากหลาย สนองตอบความต้องการของผู้เรียน ทั้งที่อยู่ในวัยเรียนและผู้ที่อยู่ในวัยกำลังทำงาน ประกอบด้วยองค์ประกอบย่อย 6 องค์ประกอบ ดังนี้ 1) การจัดทำแผนการเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง 2) การวิเคราะห์จุดหมาย สมรรถนะสำคัญของผู้เรียน คุณลักษณะอันพึงประสงค์ มาตรฐานการเรียนรู้และตัวชี้วัดและกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน 3) การวิเคราะห์เป้าหมาย ของการจัดการศึกษาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง 4) การออกแบบการเรียนรู้ 5) การกำหนดหน่วยการเรียนรู้ และ 6) การจัดทำเนื้อหาสาระวิชา นอกจากนี้สำนักงาน คณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานได้มุ่งเน้นที่จะพัฒนาสถานศึกษาในสังกัดให้สามารถ ผ่านการประเมินเป็นสถานศึกษาพอเพียงและกำหนดแนวทางให้สถานศึกษาดำเนินการ พัฒนาดตนเอง และน้อมนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสู่การจัดการเรียนรู้ใน สถานศึกษาโดยเฉพาะในด้านหลักสูตรและการจัดการเรียนรู้ประกอบด้วยหน่วยการเรียนรู้ ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง มาตรฐานการเรียนรู้ การนำหน่วยการเรียนรู้หลักปรัชญา ของเศรษฐกิจพอเพียงไปใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้มีการศึกษาวิเคราะห์ วิจัย เพื่อ พัฒนาการจัดกิจกรรมการเรียนรู้หน่วยการเรียนรู้หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงและ ให้มีแผนจัดการเรียนรู้ที่บูรณาการหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในกลุ่มสาระการ เรียนรู้ต่างๆ ตามมาตรฐานการเรียนรู้ สอดคล้องกับแนวคิดของคณะทำงานบูรณาการ เศรษฐกิจพอเพียงสู่การเรียนการสอน (2558, หน้า 4), Papagiannis and others. (1992, page 73-83) และศาสินา บุญแก้ว และนันทกาญจน์ ชินประหัตส์ (มปป, หน้า 10-12) ได้กล่าวถึงแนวทางการนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไปปรับใช้ในโรงเรียนในด้าน หลักสูตรและการจัดการเรียนการสอนของครู ประกอบด้วย ด้านหลักสูตรมีการจัดทำ รายวิชาเพิ่มเติม หลักสูตรท้องถิ่น ที่สอดคล้องกับสภาพและความต้องการโดยใช้หลัก ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงและการกำหนดรายวิชา ด้านการจัดการเรียนรู้ มีการจัดทำ หน่วยการเรียนรู้ แผนการเรียนรู้ สื่อการเรียนรู้แหล่งเรียนรู้/ฐานการเรียนรู้ การสร้าง

บรรยากาศจัดการแหล่งเรียนรู้ที่บูรณาการหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงและด้านการพัฒนาผู้เรียน

1.2 องค์ประกอบหลักที่ 2 การจัดการเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง เป็นการจักระบวนการจัดการเรียนรู้ที่บูรณาการหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสู่การเรียนรู้ในสถานศึกษา ประกอบด้วยองค์ประกอบย่อย 5 องค์ประกอบ ดังนี้ 1) การพัฒนาคุณธรรม จริยธรรมและคุณลักษณะอันพึงประสงค์ 2) การใช้สื่อ เทคโนโลยีและการจัดแหล่งเรียนรู้ 3) การจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการ 4) การจัดการเรียนรู้ที่เน้นทักษะกระบวนการคิด และ 5) การวัดและประเมินผลการเรียนรู้ โดยมุ่งเน้นให้ผู้เรียนได้รับการพัฒนาขีดความสามารถเต็มตามศักยภาพที่มีอยู่ในตัวเองของแต่ละบุคคล และมีคุณลักษณะนิสัยที่พึงประสงค์ มีองค์ความรู้ที่สำคัญและทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 รวมทั้งทักษะการดำรงชีวิตและทักษะความรู้ความสามารถและสมรรถนะในการปฏิบัติงานที่ตอบสนองความต้องการของตลาดแรงงานและการพัฒนาประเทศ สอดคล้องนโยบายกระทรวงศึกษาธิการและสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานที่ส่งเสริมให้สถานศึกษานำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสู่การจัดการเรียนรู้ในสถานศึกษากำหนดให้จัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่บูรณาการหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในกลุ่มสาระการเรียนรู้ต่างๆ ที่เปิดโอกาสให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่บูรณาการหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง จัดหา/ผลิต/ใช้/เผยแพร่สื่อการเรียนรู้ แหล่งเรียนรู้ในสถานศึกษาเพื่อสนับสนุนการเรียนรู้ เกี่ยวกับหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง มีการใช้แหล่งเรียนรู้/ภูมิปัญญาท้องถิ่นในชุมชน ที่เสริมสร้างการพัฒนาคุณลักษณะอยู่อย่างพอเพียงของผู้เรียน วัดและประเมินผลการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงที่หลากหลาย และสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการจัดกิจกรรมการเรียนรู้หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงส่วนการจัดการเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงตามแนวคิดของ ปรียานุช ธรรมปิยา (2558, หน้า 26-27) ดังนี้ การเตรียมความพร้อมของบุคลากร โดยเฉพาะอย่างยิ่งการดูแลช่วยเหลือนักเรียนให้พร้อมที่จะเรียนรู้ ทั้งสุขภาพกาย สุขภาพจิต สติปัญญาเพื่อให้ผู้เรียนมีภูมิคุ้มกันที่ดีในชีวิตและพร้อมที่จะเรียนรู้อย่างมีความสุข ระบบการเรียนรู้ เพื่อปลูกฝังหลักคิดเศรษฐกิจพอเพียง การจัดการเรียนการสอนที่บูรณาการ ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในทุกสาระการเรียนรู้ ทุกชั้นปี และบ่มเพาะอุปนิสัยพอเพียงผ่านกิจกรรมการเรียนรู้ที่หลากหลาย เหมาะสมกับวัยและบริบทของโรงเรียน กิจกรรมนักเรียน

และกิจกรรมโรงเรียน เพื่อให้มีการฝึกปฏิบัติที่เสริมหนุนระบบเรียนรู้ที่บ่มเพาะอุปนิสัย “พอเพียง” เช่น การมีฐานการเรียนรู้ต่างๆ แหล่งเรียนรู้ทั้งในและนอกโรงเรียน กิจกรรม ชุมชม ชมรม กิจกรรมเสริมสร้างวินัย สามัคคี จิตอาสา บำเพ็ญประโยชน์ การแลกเปลี่ยน เรียนรู้ของบุคลากร จนเป็นกิจวัตรเพื่อให้เกิดการพัฒนาและช่วยเหลือกัน การเปลี่ยนแปลง ที่เห็นได้ชัด เช่น การปรับเปลี่ยนพฤติกรรมวิถีชีวิต เข้าสู่เส้นทาง “พอเพียง” ของผู้บริหาร ครู นักเรียน ผู้ปกครอง ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนที่สูงขึ้นสภาพแวดล้อมของโรงเรียนน่าอยู่ ความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างทุกกลุ่มในโรงเรียน รวมถึงพ่อแม่ผู้ปกครองและชุมชนและด้าน การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ และสอดคล้องกับ กษมา วรวรรณ ณ อยุธยา (2550, หน้า 39) ได้ให้แนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนาการจัดการเรียนรู้ ว่าประกอบด้วย 1) จัดกิจกรรมการ เรียนรู้ เพื่อพัฒนาผู้เรียนให้เต็มตามศักยภาพ มีความสมดุล ความพอดีระหว่างความเป็น คนดี คนเก่ง และมีความสุข ด้วยการพัฒนาได้อย่างครอบคลุมในสิ่งต่อไปนี้ MQ (Morality Quotient) ระดับคุณธรรมจริยธรรม ได้แก่ มีความรับผิดชอบ เห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวม ปฏิบัติตามหลักธรรมของแต่ละศาสนา IQ (Intellectual Quotient) ระดับเชาว์ปัญญา ได้แก่ การมีจินตนาการ สามารถคิดริเริ่ม คิดเป็น ทำเป็น แก้ปัญหาเป็น AQ (Adversity Quotient) ระดับความสามารถในการเผชิญปัญหาที่ไม่เคยพบมาก่อนสามารถฟันฝ่า อุปสรรค และประสบความสำเร็จได้ด้วยตนเอง TQ (Technology Quotient) ระดับ ความสามารถในการใช้เทคโนโลยี เพื่อแสวงหาความรู้และสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเอง EQ (Emotional Quotient) ระดับพัฒนาการด้านอารมณ์ เพื่อให้ดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างมี ความสุข 2) วิธีการสอนเน้นกระบวนการมากกว่าเนื้อหา ให้ผู้เรียนมีอิสระในการแสวงหา ความรู้ ความคิด ด้วยการลงมือปฏิบัติจริง ให้ผู้เรียนได้แสดงความสามารถทางปัญญาใน การทำความเข้าใจกับเรื่องต่างๆ ทำทนายให้ผู้เรียนเกิดความคิดใหม่ที่ต่างไปจากเดิมและ สามารถหาเหตุผลอธิบายความคิดของตนเองได้ ใช้วิธีการสอนที่เน้นการคิด สืบค้น เปิด โอกาสให้ผู้เรียนสืบค้นจากข้อมูลและใช้ความคิดเพื่อสรุปความรู้ต่างๆ นั่นคือ ครูจะต้อง กระตุ้นผู้เรียนให้คิดตั้งคำถามหรือการอภิปรายเพื่อนำไปสู่การกระตุ้นให้สนใจ ใฝ่รู้ รวบรวมข้อมูล ข้อเท็จจริง ตรวจสอบข้อมูล วิเคราะห์ ตีความและหาข้อสรุป ใช้วิธีการสอน ที่เน้นให้ผู้เรียนใช้กระบวนการคิด วิเคราะห์และการสรุปองค์ความรู้แบบองค์รวม (Holistic Thinking) ไม่แยกส่วนด้วยการจัดการเรียนรู้ที่บูรณาการ เชื่อมโยงเรื่องราวและ แนวความคิดของสิ่งที่เรียนรู้ในห้องเรียนกับวิถีชีวิต ใช้การออกแบบการจัดการเรียนรู้ที่ บูรณาการทั้งเนื้อหาสาระกระบวนการเรียนรู้และคุณธรรม โดยยึดธรรมชาติของผู้เรียน

เพื่อสนองวิธีการเรียนรู้ที่แตกต่างกันของผู้เรียนและธรรมชาติของวิชาด้วยกิจกรรมที่หลากหลาย ใช้สื่อการเรียนรู้ที่หลากหลายเชื่อมโยงธรรมชาติ แหล่งเรียนรู้ สถานการณ์จริง ระบบสารสนเทศให้ผู้เรียนได้ศึกษาค้นคว้า ทดลอง สัมผัส 3) ด้านการวัดและประเมินผล เน้นการประเมินผลที่เอื้อให้เกิดการเรียนรู้ เป็นการทดสอบเพื่อพัฒนาการของผู้เรียนว่าอยู่ในระดับใด มีความสามารถหรือมีจุดเด่นที่ควรได้รับการส่งเสริมในด้านใด จุดอ่อนที่ควรแก้ไขอยู่ตรงไหน สามารถออกแบบการวัดและประเมินผลผู้เรียนได้ครอบคลุมทุกด้าน เน้นการใช้ข้อสอบอัตนัยเชิงวิเคราะห์ ซึ่งจะช่วยกระตุ้นให้ผู้เรียนเข้าใจในเนื้อหาวิชาที่เรียนและมีการถ่ายทอดความคิดอย่างเป็นระบบและประยุกต์ใช้อย่างสร้างสรรค์ และ 4) ด้านการจัดบรรยากาศหรือสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ สร้างบรรยากาศหรือสภาพแวดล้อมทั้งในและนอกห้องเรียนที่จูงใจและเสริมแรงให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ สร้างทางเลือกการเรียนรู้ที่หลากหลายให้ผู้เรียนได้มีโอกาสได้เลือกทำกิจกรรมหรือเรียนรู้ตามความสนใจ สร้างบรรยากาศในขณะที่เรียนให้สนุก มีความสุข ให้ผู้เรียนรู้สึกว่าการเรียนเป็นเรื่องง่ายให้ผู้เรียนเป็นตัวเอกในการเรียน มีครูเป็นผู้ช่วย จัดชั้นเรียนให้ผู้เรียนมีโอกาสทำกิจกรรมร่วมกัน ได้แลกเปลี่ยนประสบการณ์และความคิดเห็นระหว่างกัน

2. แนวทางในการพัฒนาภาวะผู้นำครูในการจัดการเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง : กรณีโรงเรียนบ้านหนองแวง เป็นการดำเนินงานโดยใช้กระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Participatory Action Research : PAR) ซึ่งต้องอาศัยการมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทุกภาคส่วน ประกอบด้วย ผู้บริหาร ครู บุคลากร ผู้ปกครอง นักเรียนและคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ร่วมกันศึกษา วิเคราะห์ แลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกัน ร่วมกันกำหนดแนวทางการพัฒนาและความต้องการที่แท้จริง ซึ่งผลการวิจัย พบว่า แนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำครูในการจัดการเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ประกอบด้วย 1) การประชุมเชิงปฏิบัติการ ร่วมกันหาแนวทางในการพัฒนาและการแต่งตั้งคณะทำงานรับผิดชอบในการดำเนินงานตามองค์ประกอบ 2) การฝึกอบรมเพื่อพัฒนาภาวะผู้นำครูในด้านการจัดการเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ได้ดำเนินการฝึกอบรมครูด้านการพัฒนาหลักสูตรและการจัดการเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง 3) การศึกษาดูงานโรงเรียนที่ประสบผลสำเร็จในการจัดการเรียนรู้ตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงด้านการจัดการเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง เพื่อนำมาปรับปรุงและพัฒนากระบวนการจัดการ

เรียนรู้ของครูต่อไป 4) การถอดบทเรียนเป็นการสรุปองค์ความรู้ที่ได้จากการฝึกอบรมและศึกษาดูงานนำสู่การฝึกปฏิบัติจริง 5) การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกันนำองค์ความรู้ที่ได้จากฝึกอบรมการศึกษาดูงานมาเป็นแนวทางการพัฒนาการจัดการเรียนรู้สู่การปฏิบัติจริงในโรงเรียน 6) การฝึกปฏิบัติจริง และเพื่อนำไปใช้ในการจัดกระบวนการเรียนรู้ของครูต่อไป และการนิเทศ กำกับติดตามโดยใช้กระบวนการนิเทศภายใน เพื่อติดตามและประเมินผลการจัดการเรียนรู้ของครูตามแบบนิเทศภายในที่เน้นการสร้างสรรค์สังคมแห่งการเรียนรู้ร่วมกันและประเมินพฤติกรรมภาวะผู้นำครูในด้านการจัดการเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง โดยใช้แบบประเมินพฤติกรรมภาวะผู้นำของครูในการปฏิบัติการจัดการเรียนรู้ที่ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง สอดคล้องกับปริญญช ธรรมปิยา (2558, หน้า 17) ได้กล่าวถึงการพัฒนาสถานศึกษาพอเพียงที่ได้ดำเนินการซึ่งได้ดำเนินการโดยเน้นความสมัครใจ คือ การถอดบทเรียน การสร้างเครือข่ายและการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ส่วนเนตร์พัฒนา ยาวีราช (2550 หน้า 172) กล่าวว่า การพัฒนาภาวะผู้นำ คือการ ประชุมสัมมนาและการพัฒนาตนเอง โดยการพัฒนาศักยภาพ การพัฒนาด้านความรู้ ความสามารถทักษะในการทำงาน การพัฒนาในด้านการปรับตัวให้ทันสมัยเช่นเดียวกับ Wills (1993, page 9) กล่าวว่า วิธีการพัฒนาภาวะผู้นำที่เหมาะสม ประกอบด้วย 1) การฝึกอบรมในห้องโดยมีวิทยากรนำ (Classroom / Trainer – Led) 2) การเรียนรู้ทางไกล (Distance Learning) 3) การฝึกอบรมในระหว่างประจำการ (On – the – Job Training) 4) การฝึกอบรมจากหลักสูตรภายนอก (External Course) 5) การประชุมเชิงปฏิบัติ (Workshop) 6) การสัมมนา (Seminar) 7) การประชุมทางวิชาการ (Conference) 8) การประชุม (Meeting) 9) กระจกศึกษาภาคค่ำ (Evening Course) 10) การศึกษาต่อ (Further Education) 11) การฝึกปฏิบัติงานที่มอบหมาย (Assignment) 12) การมีส่วนร่วมในวงจรรคุณภาพ (Participation in Q.C.) และ 13) การอ่านหนังสือหรือบทความ (Reading Article and Books) ส่วนวิเชียร วิทยอุดม (2550, หน้า 249–257) กล่าวว่า วิธีการพัฒนาภาวะผู้นำประกอบด้วย โปรแกรมการฝึกอบรม กิจกรรมเพื่อพัฒนา การมอบหมายงานพิเศษ การหมุนเวียนตำแหน่ง การเรียนรู้โดยการปฏิบัติ การให้คำปรึกษาแนะนำ เทคนิคในการพัฒนาตนเองสอดคล้องกับภิญโญ ทองเหลา (2553, หน้า 15) ได้ศึกษาการพัฒนากระบวนการเสริมสร้างภาวะผู้นำของครูในการจัดการเรียนรู้โดยดำเนินการสร้างระบบ อบรม ประชุมสัมมนา ศึกษาดูงาน สร้างคู่มือการใช้ระบบทดลองใช้ระบบ ประเมินและปรับปรุง ส่วนแนวคิดเสริมศักดิ์ วิชาลาภรณ์ (2550, หน้า 29) ได้ศึกษาวิธีการพัฒนาศักยภาพ

4 วิธี คือ 1) การเรียนรู้จากการทำงาน 2) การเรียนรู้จากคนอื่น 3) การเรียนรู้จากความผิดพลาด และ 4) การเรียนรู้จากการฝึกอบรม และกัลยรัตน์ เมืองสง (2550, บทคัดย่อ) ได้เสนอวิธีการพัฒนาภาวะผู้นำที่ดีไว้ 3 วิธี คือ การศึกษาดูงาน การประชุมเชิงปฏิบัติการ และการระดมความคิดเห็น นอกจากนี้ รังสรรค์ ประเสริฐศรี (2551, หน้า 276 - 287) ได้กล่าวถึงแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำไว้หลายประการ คือ การพัฒนาผู้นำด้วยการใช้การรับรู้ด้วยตนเอง ประกอบด้วย 1) การฝึกอบรม 2) การสร้างประสบการณ์ในการทำงาน 3) การสอนงาน การสร้างวินัย ในตนเอง การให้การศึกษา ประสบการณ์ และการให้คำแนะนำจากผู้อาวุโสกว่า การใช้โปรแกรมการพัฒนาภาวะผู้นำ การประเมินความพยายามในการพัฒนาภาวะผู้นำและความสำเร็จของภาวะผู้นำ

3. ผลการพัฒนาภาวะผู้นำครูในการจัดการเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง : กรณีโรงเรียนบ้านหนองแวง อภิปรายผลได้ ดังนี้

3.1 องค์ประกอบที่ 1 ด้านการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาพอเพียง มีผลการดำเนินงานตามองค์ประกอบย่อยและตัวบ่งชี้ที่แสดงถึงความมีภาวะผู้นำครูด้านการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาพอเพียงอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.72$) แยกตามองค์ประกอบย่อย ดังต่อไปนี้ 1) การวิเคราะห์และมีการกำหนดเป้าหมายและวิสัยทัศน์ของการจัดการศึกษาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ผลการดำเนินงานโดยการฝึกอบรมและฝึกปฏิบัติจริง ครูสามารถกำหนดเป้าหมายและวิสัยทัศน์ของการจัดการศึกษาได้สอดคล้องตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง 2) การวิเคราะห์จุดหมายสมรรถนะสำคัญของผู้เรียน คุณลักษณะอันพึงประสงค์ มาตรฐานการเรียนรู้และตัวชี้วัด และกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนที่สอดคล้องตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมีผลสำเร็จของการดำเนินงาน ดังนี้ ครูสามารถกำหนดจุดมุ่งหมาย สมรรถนะสำคัญของผู้เรียน คุณลักษณะอันพึงประสงค์ มาตรฐานและตัวชี้วัดได้ครอบคลุมครบทั้ง 8 กลุ่มสาระการเรียนรู้และกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน สอดคล้องตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงและแนวทางการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน 3) การออกแบบการเรียนรู้ ผลการดำเนินงาน ปรากฏผลดังนี้ ครูมีความสามารถในการออกแบบการเรียนรู้ โดยมีการวิเคราะห์สาระและมาตรฐานในการเรียนรู้ กำหนดผลการเรียนรู้ที่คาดหวัง จัดทำสาระการเรียนรู้ คำอธิบายรายวิชา กำหนดหน่วยการเรียนรู้และมีการวางแผนการเรียนรู้ 4) การจัดทำเนื้อหาสาระวิชา มีผลการดำเนินงาน ดังนี้ ครูมีการจัดเนื้อหาสาระเป็นรายวิชา ภายในวิชาประกอบด้วยหน่วยการเรียนรู้เรียงตามลำดับความสัมพันธ์ต่อเนื่อง เนื้อหา

สาระในรายวิชาเดียวกัน จัดวิชาแบบผสมผสานเป็นการผนวกเนื้อหาวิชาตั้งแต่ 2 รายวิชาขึ้นไปเข้าไว้ในรายวิชาเดียวกันหรือหน่วยเดียวกันและการบูรณาการเนื้อหา (content integration) เป็นการผสมผสานของเนื้อหาสาระซึ่งแสดงความสัมพันธ์เชื่อมโยงของสาระต่างๆ สอดคล้องตามแนวทางการจัดการเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

5) การกำหนดหน่วยการเรียนรู้ มีผลสำเร็จของการดำเนินงาน ดังนี้ ครูสามารถกำหนดผลการเรียนรู้ที่คาดหวังตามหลักสูตร แนวทางการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ โดยการจัดทำหลักฐานเพื่อประเมินความเข้าใจของผู้เรียน การกำหนดชิ้นงาน ตั้งชื่อหน่วยการเรียนรู้และแนะนำหน่วยการเรียนรู้ที่ตั้งขึ้น กำหนดกิจกรรม เวลาและสถานที่ปฏิบัติกิจกรรมและมีการกำหนดสื่อ วัสดุ อุปกรณ์ และทรัพยากรที่ต้องใช้ในหน่วยการเรียนรู้ และ 6) การจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง โดยการฝึกอบรมปฏิบัติการจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ผลการดำเนินงาน พบว่า ครูมีความสามารถในการจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้และสามารถนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไปบูรณาการในการจัดการทำแผนการจัดการเรียนรู้โดยเลือกสาระที่เรียนรู้ให้สอดคล้องความต้องการของผู้เรียน ชุมชนและท้องถิ่น รวมทั้งวิทยาการและเทคโนโลยีใหม่ๆ ที่จะเป็นประโยชน์ต่อผู้เรียน ครอบคลุมพฤติกรรมทั้งด้านความรู้ ทักษะ กระบวนการ เจตคติและค่านิยมในทุกกลุ่มสาระการเรียนรู้และทุกระดับชั้นอย่างจริงจัง มีคุณภาพและเกิดประสิทธิผล จากการดำเนินงานพัฒนาภาวะผู้นำครูในการจัดการเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

องค์ประกอบที่ 1 ด้านการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาพอเพียงมีผลสำเร็จอยู่ในระดับสูง โดยความร่วมมือร่วมใจ ความรู้ความสามารถและสมรรถนะของผู้บริหาร ครู บุคลากรทางการศึกษามีอาชีพตลอดจนผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทุกภาคส่วน และอาจเป็นเพราะว่าการปฏิบัติงานของครูในการจัดการเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงเป็นการนำองค์ความรู้ใหม่มาบูรณาการกับการปฏิบัติงานประจำ ทำให้ครูจะต้องมีการพัฒนาตนเองและพัฒนางานในหน้าที่เพิ่มมากขึ้นโดยเฉพาะอย่างยิ่งในด้านเทคนิควิธีการสอนที่ต้องมีการพัฒนาอย่างต่อเนื่องและหาแนวทางหรือเทคนิควิธีการใหม่ๆ ที่หลากหลายสอดคล้องตามหลักสูตรสถานศึกษาตลอดจนการจัดการเรียนรู้ที่ต้องคำนึงถึงความต้องการ ความถนัดความสนใจของผู้เรียนผู้ปกครอง ชุมชนและท้องถิ่นและส่งผลให้โรงเรียนมีหลักสูตรสถานศึกษาพอเพียง เพื่อใช้สำหรับเป็นแนวทางในการจัดการเรียนรู้ และครูมีแผนการจัดการเรียนรู้ที่บูรณาการสอดคล้องตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง และมีแนว

ทางการวัดผลและประเมินผลการเรียนรู้ตามหลักสูตร สำหรับนำไปใช้เป็นเครื่องมือในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ สอดคล้องกับสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ (2550, หน้า 39) กำหนดแนวทางให้สถานศึกษาดำเนินการพัฒนาตนเอง และน้อมนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสู่การจัดการเรียนรู้ในสถานศึกษา โดยเฉพาะอย่างยิ่งด้านหลักสูตรและการจัดการเรียนรู้ ให้บรรลุผลสำเร็จอย่างมีคุณภาพ ให้มีหลักสูตรและแผนจัดการเรียนรู้ที่บูรณาการหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

ในกลุ่มสาระการเรียนรู้ต่างๆ ตามมาตรฐานการเรียนรู้ ส่วนสำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา (2553, หน้า 108-109), คณะทำงานบูรณาการเศรษฐกิจพอเพียงสู่การเรียนการสอน (2558, หน้า 4) ได้ให้แนวคิดเกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้ว่าต้องมีการศึกษาทำความเข้าใจหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 และในด้านการจัดทำหลักสูตรและการเรียนการสอนนั้นประกอบด้วยการจัดทำรายวิชาเพิ่มเติม หลักสูตรท้องถิ่นที่สอดคล้องกับสภาพและความต้องการโดยใช้หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง และการกำหนดรายวิชา การออกแบบการจัดการเรียนรู้ โดยเน้นความรู้ ทักษะ กระบวนการที่สอดคล้องตามมาตรฐานการเรียนรู้ ตัวชี้วัด คุณลักษณะอันพึงประสงค์และสมรรถนะสำคัญของผู้เรียน และแนวทางการนำปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไปจัดการศึกษาในสถานศึกษาของคณะทำงานบูรณาการเศรษฐกิจพอเพียงสู่การเรียนการสอน, กระทรวงศึกษา (2554 หน้า 7) ได้สรุปแนวทางการพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของผู้เรียนตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงด้านการพัฒนาหลักสูตรว่า สถานศึกษาควรมีการพัฒนาหรือบูรณาการเนื้อหาสาระปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงเข้าไปในหลักสูตรสถานศึกษา ดังนี้ 1) นำคุณลักษณะอันพึงประสงค์ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาพิจารณาปรับปรุง หรือเพิ่มเติมวิสัยทัศน์ เป้าหมายและคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของผู้เรียนในหลักสูตร 2) กลุ่มสาระการเรียนรู้และกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน ปรับปรุงหรือเพิ่มเติมมาตรฐานการเรียนรู้ช่วงชั้น ให้สอดคล้องกับวิสัยทัศน์ เป้าหมายและคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของผู้เรียนตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง 3) กลุ่มสาระการเรียนรู้ และกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน ปรับปรุงหรือเพิ่มเติมหรือจัดทำสาระการเรียนรู้ หน่วยการเรียนรู้และแผนการจัดการเรียนรู้ตามลำดับ และสอดคล้องกับแนวคิดของสำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ (2559 หน้า 26-28) ได้สรุปวิธีการขับเคลื่อนและพัฒนาคุณภาพการบริหารจัดการศึกษาด้านหลักสูตรและการเรียนการสอนตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง มีดังนี้ หน่วยการเรียนรู้หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ตาม

มาตรฐานการเรียนรู้ และมีแผนการจัดการเรียนรู้บูรณาการหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในกลุ่มสาระการเรียนรู้และหน่วยการเรียนรู้ต่างๆ คุณภาพของแผนการจัดการเรียนรู้และผู้เรียนมีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่บูรณาการหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง เพื่อพัฒนาผู้เรียนให้เป็นตามมาตรฐานการเรียนรู้ ตลอดทั้งส่งเสริมการปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดีและจัดโครงการกิจกรรมส่งเสริมการปฏิบัติตนและการดำรงชีวิตตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

3.2 องค์ประกอบที่ 2 ด้านการจัดการเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ผลการดำเนินงาน พบว่า ครูมีภาวะผู้นำในการจัดการเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง โดยมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.75$) บรรลุผลสำเร็จในระดับสูงและครูมีผลสำเร็จในการปฏิบัติงานสูงสุดเรียงตามลำดับองค์ประกอบย่อย ดังนี้ 1) องค์ประกอบด้านการพัฒนาคุณธรรม จริยธรรมและคุณลักษณะอันพึงประสงค์ มีผลการดำเนินงานดังนี้ แผนงาน โครงการกิจกรรมพัฒนาคุณธรรม จริยธรรมและคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียน ส่งผลให้ผู้เรียนมีคุณธรรม จริยธรรมและคุณลักษณะอันพึงประสงค์ มีทักษะพื้นฐานในการดำเนินชีวิต ปฏิบัติตนและดำเนินชีวิตตามแนวปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงที่เหมาะสมกับศักยภาพของแต่ละบุคคลและสอดคล้องกับภูมิสังคมต่างๆ มีทักษะ ค่านิยม และจริยธรรมเบื้องต้นในการอยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคมอย่างเอื้อเพื่อเผื่อแผ่ เกื้อกูล มีความรับผิดชอบนำไปสู่สันติสุขและรู้จักสามัคคี สอดคล้องกับแนวทางของคณะทำงานบูรณาการเศรษฐกิจพอเพียงสู่การเรียนรู้การสอน, กระทรวงศึกษา (2554 : 5) ได้สรุปแนวทางการพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของผู้เรียนตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงว่า สถานศึกษาควรมุ่งส่งเสริมการเรียนรู้และปลูกฝังเสริมสร้างให้ผู้เรียนมีคุณลักษณะอันพึงประสงค์ในการดำเนินชีวิตตามแนวปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ดังนี้ มีความรู้ ความเข้าใจมีทักษะพื้นฐานในการดำเนินชีวิต ปฏิบัติตนและดำเนินชีวิตตามแนวปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงที่เหมาะสมกับศักยภาพของแต่ละบุคคลและสอดคล้องกับภูมิสังคมต่างๆ มีทักษะ ค่านิยม และจริยธรรมเบื้องต้นในการอยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคมอย่างเอื้อเพื่อเผื่อแผ่ เกื้อกูล มีความรับผิดชอบนำไปสู่สันติสุขและรู้จักสามัคคี และสอดคล้องกับนโยบายของสำนักงานคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน (2561 หน้า 8-24) นโยบายที่ 1 ด้านการจัดการศึกษาเพื่อความมั่นคง ยุทธศาสตร์ที่ 1 ประกอบด้วย การเสริมสร้างความมั่นคงของสถาบันหลัก และการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข ได้แก่ น้อมนำแนวพระราชดำริสืบสาน

ปณิธานและพระบรมราโชบายด้านการศึกษา หรือ “ศาสตร์พระราชา” มาใช้ในการจัดกระบวนการเรียนรู้อย่างยั่งยืน ปลูกฝังและเสริมสร้างวิถีประชาธิปไตย ความสามัคคี สมานฉันท์ สันติวิธีต่อต้านการทุจริตคอร์รัปชันและยึดมั่นในการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข เสริมสร้างความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้องเกี่ยวกับสถาบันชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ ผ่านหลักสูตรและกระบวนการเรียนรู้ ประวัติศาสตร์และความเป็นพลเมือง ปลูกฝังผู้เรียนด้านคุณธรรม จริยธรรมและค่านิยมที่พึงประสงค์ ได้แก่ ส่งเสริมการจัดกิจกรรมทั้งในและนอกห้องเรียนที่เอื้อต่อการพัฒนาคุณธรรม จริยธรรม คุณลักษณะอันพึงประสงค์ตามหลักสูตรและค่านิยมหลักของคนไทย 12 ประการ เสริมสร้างความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับภัยคุกคามในรูปแบบใหม่ เช่น อาชญากรรมและความรุนแรงในรูปแบบต่างๆ สิ่งเสพติด ภัยพิบัติจากธรรมชาติ

2) องค์ประกอบด้านการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการ มีผลสำเร็จของการดำเนินงาน ดังนี้ โรงเรียนมีการจัดระบบการเรียนรู้ เพื่อเป็นการปลูกฝังหลักคิดตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง โดยครูจัดการเรียนรู้ที่บูรณาการหลักคิดในทุกกลุ่มสาระการเรียนรู้และทุกระดับชั้น จัดการเรียนรู้ที่บูรณาการหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงและการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามแผนการจัดการเรียนรู้ที่บูรณาการหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในกลุ่มสาระการเรียนรู้ และการบูรณาการข้ามกลุ่มสาระการเรียนรู้ โดยจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ผ่านกิจกรรมการฝึกปฏิบัติจริงจากโครงการ แหล่งเรียนรู้และฐานการเรียนรู้ เช่น โครงการหนึ่งเรื่องหนึ่งระดับชั้นที่บูรณาการทั้ง 8 กลุ่มสาระการเรียนรู้ เน้นการถอดบทเรียนตามหลัก 3 ห่วง 2 เงื่อนไข 4 มิติ ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงจากกิจกรรมต่างๆ ที่นักเรียนทำหรือกิจกรรมการใช้ชีวิตประจำวันของนักเรียน เช่น โครงการเลี้ยงไก่พันธุ์ไข่ โครงการจัดทำปุ๋ยอินทรีย์มูลสัตว์ การจำหน่ายผลผลิต การจัดทำบัญชีรายรับ รายจ่ายจากการจำหน่ายผลผลิตของโรงเรียน เป็นต้น สอดคล้องกับแนวคิดของ ถวัลย์ มาตรฐาน (2550 หน้า 83) ที่ว่า การจัดระบบการเรียนรู้เพื่อเป็นการปลูกฝังหลักคิดตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในทุกกลุ่มสาระการเรียนรู้และทุกระดับชั้น จัดกิจกรรมโรงเรียนหรือกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน เพื่อให้มีการฝึกทักษะการปฏิบัติ ทักษะชีวิต และอาชีพพื้นฐานที่เสริมสร้างและสนับสนุนให้เกิดการเรียนรู้ที่ปมเพาะอุปนิสัยพอเพียง จัดกิจกรรมที่เน้นให้นักเรียนได้ลงมือปฏิบัติจริงจนเกิดเป็นกิจวัตรประจำวันและสามารถนำไปใช้ในวิถีชีวิตของแต่ละบุคคลได้ ส่วนสำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ (2559 หน้า 26-28) กล่าวว่า การบูรณาการหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสู่การเรียนรู้ว่า

ประกอบด้วยแผนการจัดการเรียนรู้ที่บูรณาการปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในกลุ่มสาระการเรียนรู้และหน่วยการเรียนรู้ต่างๆ และให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่บูรณาการหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง และกษมา วรวรณ ฌอชญา (2550 หน้า 39) ได้ให้แนวคิดเกี่ยวกับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ของครูต้องใช้ออกแบบการจัดการเรียนรู้ที่บูรณาการทั้งเนื้อหาสาระกระบวนการเรียนรู้ คุณธรรม โดยยึดธรรมชาติของผู้เรียนเพื่อสนองวิถีการเรียนรู้ที่แตกต่างกันของผู้เรียนและธรรมชาติของวิชาด้วยกิจกรรมที่หลากหลาย ใช้สื่อการเรียนรู้ที่หลากหลายเชื่อมโยงธรรมชาติ แหล่งเรียนรู้ สถานการณ์จริง ระบบสารสนเทศให้ผู้เรียนได้ศึกษาค้นคว้า ทดลอง ตลอดทั้งสร้างบรรยากาศหรือสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ 3) องค์ประกอบด้านการใช้สื่อ เทคโนโลยีและการจัดแหล่งเรียนรู้มีผลสำเร็จของการดำเนินงาน ดังนี้ โรงเรียนมีโครงการพัฒนาสื่อ เทคโนโลยี และแหล่งเรียนรู้ที่เอื้อต่อการจัดการเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ได้รับโล่รางวัลผ่านการประเมินสถานศึกษาแบบอย่างการจัดการกิจกรรมการเรียนรู้และการบริหารจัดการตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง “ศูนย์การเรียนรู้” และเกียรติบัตรรวมพลังเรียนรู้ อยู่อย่างพอเพียงครูมีการใช้สื่อ เทคโนโลยีและแหล่งเรียนรู้ทั้งภายในและนอกโรงเรียน นักเรียนได้รับการพัฒนาและเรียนรู้จากสื่อ เทคโนโลยีและแหล่งเรียนรู้ตลอดจนโรงเรียนมีการขยายผลด้านการพัฒนาสื่อและแหล่งเรียนรู้บูรณาการหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสู่ผู้ปกครองและชุมชนสอดคล้องกับแนวคิดของถวัลย์ มาศจรัส (2550 หน้า 83) ได้กล่าวว่ากาจัดระบบการเรียนรู้เพื่อปลูกฝังหลักคิดตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงโยผ่านกิจกรรมการเรียนรู้ที่หลากหลาย ประกอบด้วยสื่อ แหล่งเรียนรู้ สถานการเรียนรู้ โดยเป็นแหล่งเรียนรู้ที่มีอยู่ตามธรรมชาติหรือที่มีอยู่ชุมชนหรือท้องถิ่นหรือเป็นฐานการเรียนรู้ อันเป็นแหล่งเรียนรู้ที่โรงเรียนสร้างขึ้นเพื่อใช้ในการจัดการเรียนรู้ตามหลักสูตรโดยบูรณาการเข้ากับกลุ่มสาระการเรียนรู้ต่างๆ เพื่อให้ให้นักเรียนได้ฝึกคิด ฝึกปฏิบัติจริงตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ส่วนสำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา (2553 หน้า 108-109) ได้ให้แนวคิดเกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้ด้านการใช้สื่อ เทคโนโลยีและแหล่งเรียนรู้ไว้ว่าต้องจัดบรรยากาศและสภาพแวดล้อมทั้งภายในและภายนอกห้องเรียนให้เอื้อต่อการเรียนรู้ จัดเตรียมและใช้สื่อการเรียนรู้ต่างๆ ตลอดจนภูมิปัญญาท้องถิ่น เทคโนโลยีและแหล่งเรียนรู้ในชุมชนได้อย่างเหมาะสมกับการเรียนรู้ของผู้เรียนและคณะทำงานบูรณาการเศรษฐกิจพอเพียงสู่การเรียนรู้การสอน (2558 หน้า 4) ได้กล่าวถึงแนวทางการนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไปปรับใช้ในโรงเรียนด้าน

แหล่งเรียนรู้ สถานการณ์การเรียนรู้ประกอบด้วยบรรยากาศที่ส่งเสริมการเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงโดยการพัฒนา จัดแหล่งเรียนรู้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในสถานศึกษา 4) องค์ประกอบด้านการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ มีผลสำเร็จของการดำเนินงาน ดังนี้ โรงเรียนมีการจัดทำระเบียบการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ ครูมีการวัดและประเมินการเรียนรู้จากสภาพจริงด้วยวิธีการที่หลากหลาย ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ สอดคล้องกับแนวคิดของกษมา วรวรรณ ณ อยุธยา (2550 หน้า 39) ได้ให้แนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนาการเรียนรู้ด้านการวัดและประเมินผล ไว้ว่า ครูสามารถออกแบบการวัดและประเมินผลผู้เรียนได้ครอบคลุมทุกด้าน เน้นการประเมินผลที่เอื้อให้เกิดการเรียนรู้ เป็นการทดสอบเพื่อพัฒนาการของผู้เรียนว่ามีความสามารถหรือมีจุดเด่นที่ควรได้รับการส่งเสริมด้านใดจุดอ่อนที่ควรแก้ไขอยู่ตรงไหน เน้นการใช้ข้อสอบแบบอัตนัยเชิงวิเคราะห์ ซึ่งจะช่วยกระตุ้นให้ผู้เรียนเข้าใจในเนื้อหาวิชาที่เรียนและมีการถ่ายทอดความอย่างเป็นระบบและประยุกต์ใช้อย่างสร้างสรรค์ และเช่นเดียวกับคณะทำงานบูรณาการเศรษฐกิจพอเพียงสู่สถานศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ (2554 หน้า 8) สถานศึกษาควรจัดการเรียนการสอนตามเนื้อหาสาระที่กำหนดไว้ในหลักสูตรอย่างสอดคล้องกับวิถีชีวิตของผู้เรียนเน้นการคิดวิเคราะห์ เน้นการปฏิบัติจริง เพื่อนำไปสู่การปฏิบัติตนที่เหมาะสมในชีวิตประจำวันโดยดำเนินการวัดและประเมินผลให้ครอบคลุมทั้ง 3 ด้าน ได้แก่ ความรู้ (Knowledge) ทักษะกระบวนการ (Process) และคุณลักษณะอันพึงประสงค์ (Attribute) ส่วนสำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ (2559 หน้า 26-28) กล่าวว่า การวัดและประเมินผลการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ประกอบด้วย จัดทำเครื่องมือวัดและประเมินผลที่หลากหลาย และสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ใช้วิธีการวัดและประเมินผลที่หลากหลายและสอดคล้องกับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่บูรณาการหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง รายงานผลการประเมินและนำมาปรับปรุงพัฒนาการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่บูรณาการหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง และจัดแสดง เผยแพร่ ประกวด แลกเปลี่ยนเรียนรู้ผลงานของผู้เรียนที่เกิดจากการนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไปประยุกต์ใช้ และ 5) องค์ประกอบด้านการจัดการเรียนรู้ที่เน้นทักษะกระบวนการคิด สอดคล้องตามแนวพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 และฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2545 (2546) ดังนี้ จัดกระบวนการเรียนรู้โดยยึดผู้เรียนเป็นสำคัญ จัดสาระและกิจกรรมให้สอดคล้องกับความสนใจ ความถนัด ความต้องการและ

สภาพของผู้เรียนจัดกิจกรรมให้ผู้เรียนได้เรียนรู้จากประสบการณ์จริง ฝึกปฏิบัติจริง โดยคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล จัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่เน้นความสำคัญทั้งด้าน ความรู้ คุณธรรมและกระบวนการเรียนรู้ จัดการเรียนรู้ให้เกิดขึ้นได้ทุกเวลา ทุกสถานที่ สามารถใช้กระบวนการวิจัยเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการเรียนรู้ จัดการเรียนรู้เพื่อให้ ผู้เรียนได้รับการพัฒนาตนเองจากเทคโนโลยีอย่างต่อเนื่องและสม่ำเสมอ ฝึกทักษะ กระบวนการคิด การจัดการ การเผชิญสถานการณ์ และการประยุกต์ความรู้มาใช้เพื่อ ป้องกันและแก้ไขปัญหา และสำนักงานคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน (2561, หน้า 8- 24) ได้กำหนดนโยบายในการดำเนินงานด้านที่ 2 ด้านการพัฒนาคุณภาพผู้เรียน และ ส่งเสริมการจัดการศึกษาเพื่อสร้างขีดความสามารถในการแข่งขัน ยุทธศาสตร์ที่ 2 ข้อ 2 พัฒนาคุณภาพกระบวนการเรียนรู้ ได้แก่ พัฒนาผู้เรียนระดับก่อนประถมศึกษา ให้มี พัฒนาการทางด้านร่างกาย อารมณ์ จิตใจ สังคมและสติปัญญาให้มีความพร้อมเข้าสู่การ เรียนรู้ในระดับที่สูงขึ้น ส่งเสริมสนับสนุนให้ผู้เรียนสามารถอ่านออกเขียนได้ตามช่วงวัย ส่งเสริมสนับสนุนให้ผู้เรียนมีนิสัยรักการอ่าน ส่งเสริมการจัดการเรียนรู้ที่ให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ ผ่านกิจกรรมการปฏิบัติจริง (Active Learning) เน้นทักษะกระบวนการ ให้เกิดทักษะการคิด วิเคราะห์ คิดแก้ปัญหาและคิดสร้างสรรค์ในทุกกลุ่มสาระการเรียนรู้ ทั้งในและนอก ห้องเรียน ส่งเสริมให้ผู้เรียนมีทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ปฏิบัติทักษะกระบวนการ วิทยาศาสตร์และจิตวิทยาศาสตร์ ข้อ 3 สร้างขีดความสามารถในการแข่งขัน ได้แก่ ยกย่องระดับผลการประเมินระดับนานาชาติตามโครงการ PISA (Programme for International Student Assessment) ส่งเสริมการพัฒนาศักยภาพผู้เรียนสู่ความเป็นเลิศในด้านต่างๆ ส่งเสริมการเรียนรู้เชิงบูรณาการแบบสหวิทยาการ เช่น สะเต็มศึกษา (Science Technology Engineering and Mathematics Education : STEM Education) เพื่อพัฒนากระบวนการคิด และการสร้างสรรค์นวัตกรรมเพื่อสร้างมูลค่าเพิ่มสอดคล้องกับประเทศไทย 4.0 ส่งเสริม สนับสนุนการทำวิจัยและนำผลการวิจัยไปใช้ในการพัฒนาคุณภาพการจัดการศึกษา ได้แก่ ส่งเสริมการทำวิจัยเพื่อพัฒนาการบริหารจัดการศึกษา ส่งเสริมการทำวิจัยเพื่อพัฒนา หลักสูตร กระบวนการเรียนรู้ การวัดและประเมินผล โดยเน้นให้มีการวิจัยในชั้นเรียน ส่วน Carter (1990, page 96) กล่าวว่า ครูเตรียมการสอนทั้งเนื้อหาและวิธีการที่ผสมผสานภูมิ ปัญญาท้องถิ่นและความรู้สากล 2) ครูจัดสิ่งแวดล้อม และบรรยากาศที่ปลุกเร้า จูงใจและ เสริมแรงให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้เต็มตามศักยภาพ เข้าใจและเอาใจใส่นักเรียนเป็น รายบุคคล และแสดงความเมตตาต่อนักเรียนอย่างทั่วถึง จัดกิจกรรมและสถานการณ์ให้

นักเรียนได้แสดงออกอย่างสร้างสรรค์ ส่งเสริมให้นักเรียนฝึกคิด ฝึกทำ และฝึกปรับปรุงตนเอง ส่งเสริมกิจกรรมแลกเปลี่ยนเรียนรู้จากกลุ่ม พร้อมทั้งสังเกตส่วนดีและปรับปรุงส่วนด้อยของผู้เรียน ใช้สื่อการสอน แหล่งเรียนรู้ที่หลากหลาย และเชื่อมโยงประสบการณ์กับชีวิตจริงโดยร่วมมือกับชุมชนเพื่อฝึกการคิด การแก้ปัญหา และค้นพบความรู้ ปลูกฝังระเบียบวินัย ค่านิยมและคุณธรรมตามวิถีวัฒนธรรม และครูต้องประเมินตนเองอยู่เสมอตลอดจนสังเกตและประเมินพัฒนาการของนักเรียนอย่างต่อเนื่อง

จากผลการดำเนินการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม เรื่องการพัฒนาภาวะผู้นำครูในการจัดการเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง : กรณีโรงเรียนบ้านหนองแวง โดยรวมพบว่าครูมีภาวะผู้นำในการจัดการเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงโดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.73$) และบรรลุผลสำเร็จในระดับสูง แยกตามองค์ประกอบได้ดังนี้ องค์ประกอบหลักที่ 1 ด้านการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาพอเพียง ($\bar{X} = 4.72$) การบรรลุผลสำเร็จ ดังนี้ โรงเรียนมีหลักสูตรสถานศึกษาพอเพียง เอกสารประกอบหลักสูตรและมีคู่มือการใช้หลักสูตร มีหลักสูตรสาระท้องถิ่น มีแผนการเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง และองค์ประกอบหลักที่ 2 ด้านการจัดการเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง การบรรลุผลสำเร็จ ดังนี้ การพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมและคุณลักษณะอันพึงประสงค์การจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการการใช้สื่อ เทคโนโลยีและการจัดแหล่งเรียนรู้การวัดและประเมินผลการเรียนรู้และการจัดการเรียนรู้ที่เน้นทักษะกระบวนการคิด สอดคล้องกับสำนักวิชาการและมาตรฐานวิชาชีพ (2553, หน้า 2) ได้กำหนดสมรรถนะครูผู้สอน ในสังกัด ดังนี้ 1) สมรรถนะหลัก (Core Competency) มี 5 สมรรถนะ คือ การมุ่งผลสัมฤทธิ์ในการปฏิบัติงาน การบริการที่ดี การพัฒนาตนเอง การทำงานเป็นทีม จริยธรรมและจรรยาบรรณวิชาชีพครู 2) สมรรถนะประจำสายงาน (Functional Competency) มี 6 สมรรถนะ คือ การบริหารหลักสูตรและการจัดการเรียนรู้ การพัฒนาผู้เรียน การบริหารจัดการชั้นเรียน การวิเคราะห์ สังเคราะห์ และการวิจัยเพื่อพัฒนาผู้เรียน ภาวะผู้นำครู การสร้างความสัมพันธ์และความร่วมมือกับชุมชนเพื่อการจัดการเรียนรู้ ส่วนสำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา (2553 หน้า 108-109) กล่าวถึงบทบาทของครูผู้สอนในการจัดการเรียนรู้ ดังนี้ 1) ศึกษาทำความเข้าใจหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 และการออกแบบการจัดการเรียนรู้ 2) จัดทำหน่วยการเรียนรู้ แผนการจัดการเรียนรู้ โดยเน้นความรู้ ทักษะ กระบวนการที่สอดคล้องตามมาตรฐานการเรียนรู้ ตัวชี้วัด คุณลักษณะอันพึงประสงค์และสมรรถนะ

สำคัญของผู้เรียน 3) วิเคราะห์ผู้เรียนเป็นรายบุคคล พร้อมนำข้อมูลมาใช้ในการออกแบบ การเรียนรู้และจัดการเรียนรู้ที่มุ่งตอบสนองความต้องการของผู้เรียน ตามความแตกต่าง ของผู้เรียนและพัฒนาการทางสมองเพื่อพัฒนาศักยภาพของผู้เรียนให้บรรลุตาม วัตถุประสงค์ 4) จัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญด้วยวิธีการที่หลากหลายเพื่อให้บรรลุ เป้าหมายของหลักสูตร 5) จัดบรรยากาศและสภาพแวดล้อมทั้งภายในและภายนอก ห้องเรียนให้เอื้อต่อการเรียนรู้ 6) จัดเตรียมและใช้สื่อการเรียนรู้ต่างๆ ตลอดจนภูมิปัญญา ท้องถิ่นเทคโนโลยีและแหล่งเรียนรู้ในชุมชนได้อย่างเหมาะสมกับการเรียนรู้ของผู้เรียน 7) ประเมินผลการเรียนรู้ของผู้เรียนด้วยวิธีการต่างๆ อย่างหลากหลาย ทั้งนี้มุ่งเน้นการ ประเมินผลการเรียนรู้ตามสภาพจริงเป็นสำคัญ เน้นการมีส่วนร่วมของผู้เรียนและ ผู้ปกครอง ตลอดจนความสอดคล้องกับธรรมชาติวิชาและพัฒนาการของผู้เรียน 8) นำผล การประเมินผู้เรียนมาใช้เพื่อสอนซ่อมเสริมและพัฒนาผู้เรียนตลอดจนปรับปรุงการจัด กิจกรรมการสอนของตนเองอย่างเป็นระบบ และ 9) ใช้กระบวนการวิจัยในชั้นเรียน เพื่อ พัฒนาระบบการจัดการเรียนรู้อย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง กษมา วรวรรณ ณ อยุทยา (2550, หน้า 42) กล่าวว่า ในห้องเรียน ครูต้องเป็นทั้งผู้สอนและเป็นผู้บริหาร เห็นได้จาก การแสดงให้เห็นถึงบทบาทของครูในการเป็นครูผู้นำ (Teacher Leaders) ชัดเจนขึ้น เช่น บทบาทการเป็นที่เลี้ยง (Mentors) ให้กับครูใหม่ บทบาทผู้นำทีมงาน (Team Leaders) การ เป็นผู้นำการพัฒนาหลักสูตร (Curriculum Developers) และบทบาทการเป็นผู้ให้การพัฒนา แก่บุคลากรต่างๆ (Staff Development Providers) เป็นต้น จากการกำหนดบทบาทผู้นำของ ครูดังกล่าวนี้มีจุดมุ่งหมายเพื่อการพัฒนาคุณภาพการจัดการศึกษาของโรงเรียน โดยมีการ กำหนดให้ครูมีภาวะผู้นำสูงขึ้นและเพียงพอที่จะดำเนินการในการพัฒนาคุณภาพการศึกษา ในด้านต่างๆ ให้สำเร็จ โดยบทบาทที่เกี่ยวข้องกับภาวะผู้นำครูในด้านกระบวนการตัดสินใจ (Decision Making Process) และด้านกระบวนการพัฒนาครูเพื่อเป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลง

ดังนั้นจึงสรุปได้ว่าการพัฒนาภาวะผู้นำครูในการจัดการเรียนรู้ตามหลัก ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงโรงเรียนบ้านหนองแวงโดยใช้หลักการวิจัยเชิงปฏิบัติการ แบบมีส่วนร่วมจึงเป็นกระบวนการพัฒนาที่ส่งผลสำเร็จต่อผู้บริหาร ครูบุคลากร นักเรียน โรงเรียนบ้านหนองแวงให้ได้รับการพัฒนาอย่างเต็มตามศักยภาพมีคุณธรรมและจริยธรรม และคุณลักษณะอันพึงประสงค์ น้อมนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสู่การจัดการ เรียนรู้และการปฏิบัติจริงและสามารถนำความรู้ที่ได้ไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันได้ ส่งผลให้ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงขึ้น เห็นได้จากผลงานและรางวัลเชิดชูเกียรติ เช่น

เกียรติบัตรโรงเรียนมีคะแนนพัฒนาบรรลุป้าหมาย (NT) ระดับเขตพื้นที่รางวัลเด็กดีศรี
 มุกดาหาร รางวัลชนะเลิศการแข่งขันทักษะวิชาการ รางวัลครูผู้พัฒนาผลสัมฤทธิ์กลุ่มสาระ
 การเรียนรู้การงานอาชีพและเทคโนโลยี รางวัลทรงคุณค่า (OBEC AWARDS) ประเภท
 ครูผู้สอนยอดเยี่ยมระดับมัธยมศึกษาตอนต้น กิจกรรมนักเรียนด้านวิชาการ รางวัลผู้
 รังสรรค์ผลงานที่แสดงความรู้ คุณธรรม ความสามารถประจักษ์ชัดสอนศิษย์ด้วยจิตเปี่ยม
 เมตตา นำทางชีวิตสร้างคุณค่าสู่สังคม มูลนิธิรางวัลสมเด็จพระเจ้าฟ้ามหจักรี “รางวัลครูขวัญ
 ใจศิษย์” ทำให้โรงเรียนบ้านหนองแวงเป็นโรงเรียนที่มีการน้อมนำหลักปรัชญาของ
 เศรษฐกิจพอเพียงบูรณาการสู่การจัดการเรียนรู้ได้อย่างเต็มรูปแบบ เป็นสถานศึกษา
 แบบอย่างด้านการบูรณาการการจัดการเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง
 เป็นสถานศึกษาพอเพียงต้นแบบและเป็นศูนย์การเรียนรู้ตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง
 ด้านการศึกษา ในการเป็นพลังขยายผลการขับเคลื่อนหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง
 สู่หน่วยงานทั้งภาครัฐ ภาคเอกชนและชุมชนท้องถิ่นสามารถพัฒนาผู้เรียนได้อย่างมี
 คุณภาพและส่งผลสำเร็จต่อองค์กร

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

จากผลการวิจัยเรื่องการพัฒนาภาวะผู้นำครูในการจัดการเรียนรู้ตามหลัก
 ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง : กรณีโรงเรียนบ้านหนองแวง ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะในการ
 นำผลการวิจัยไปใช้ ดังนี้

1. การวิจัยปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมเพื่อพัฒนาภาวะผู้นำครูในการ
 จัดการเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ควรเริ่มจากการสร้างความตระหนัก
 รู้ในหลักการแนวคิดให้แก่กลุ่มผู้ร่วมวิจัยให้เห็นความสำคัญของการพัฒนาตนเองให้พร้อม
 ต่อการเปลี่ยนแปลงอย่างมีทิศทางเป้าหมายและมีแนวปฏิบัติเป็นเลิศที่เกิดจากการพัฒนา
 และการเรียนรู้ด้วยตนเอง

2. บทบาทของผู้วิจัยและกลุ่มผู้ร่วมวิจัยในการวิจัยปฏิบัติการแบบมีส่วน
 ร่วม ผู้วิจัยในฐานะเป็นผู้บริหารสถานศึกษา ควรยึดมั่นในหลักของการมีส่วนร่วม ที่
 ดำเนินถึงความเท่าเทียมและการให้การยอมรับ นับถือกันและกัน และควรยึดถือหลักการนี้
 ในการบริหารจัดการศึกษาที่มีใช้การวิจัยอย่างต่อเนื่องตลอดไป

3. การพัฒนาภาวะผู้นำครูในการจัดการเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงเป็นเรื่องสำคัญที่ทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาต้องตระหนักและเปิดโอกาสให้ครู บุคลากร นักเรียน ผู้ปกครองชุมชนและผู้เกี่ยวข้องเข้ามามีส่วนร่วมในการวางแผนและดำเนินการร่วมกันเพื่อให้เกิดองค์ความรู้ มีทักษะ สามารถนำองค์ความรู้ไปประยุกต์ใช้ให้บรรลุตามเป้าหมายที่กำหนด

4. เป็นข้อเสนอแนะสำหรับผู้บริหารที่จะดำเนินการพัฒนาภาวะผู้นำครูในการจัดการเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ควรดำเนินการให้สอดคล้องกับบริบท สภาพปัญหาและความต้องการที่แท้จริงของกลุ่มเป้าหมาย ซึ่งสถานศึกษาที่มีความสนใจจะนำงานวิจัยไปพัฒนาควรศึกษาบริบทและวัฒนธรรมขององค์กรแล้วดำเนินการส่งเสริมพัฒนาหรือปรับเปลี่ยนวัฒนธรรมองค์กรให้เอื้อต่อความสำเร็จ

ข้อเสนอแนะในการวิจัยต่อไป

จากผลการวิจัยเรื่องการพัฒนาภาวะผู้นำครูในการจัดการเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง : กรณีโรงเรียนบ้านหนองแวง ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป ดังนี้

1. ควรมีการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับหลักการแนวคิดเกี่ยวกับการบูรณาการหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสู่การจัดการเรียนรู้ในสถานศึกษาให้ครอบคลุมทุกองค์ประกอบ เน้นการมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาทุกภาคส่วน
2. เนื่องจากการดำเนินการวิจัยในครั้งนี้เป็นการณศึกษา ควรให้มีการนำหลักการ แนวคิดการพัฒนาภาวะผู้นำครูในการจัดการเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไปขยายผลโดยดำเนินการให้เต็มรูปแบบเพื่อให้ได้ผลการวิจัยไปใช้กับสถานศึกษาหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องได้